

Tudós és közösségi ember

– interjú Mirnics Károllyal

Mirnics Károly magiszter, szociológus, tudományos kutató és közíró nyolcvanéves. Ma is fáradhatatlanul kutat, rendszeresen publikál az Aracs folyóiratban. Élete nem volt mentes a megpróbáltatásoktól, meghurcoltatásoktól. Például, amikor a hetvenes években a Tartományi Oktatási és Művelődési Titkárságon dolgozott önálló tanácsosként, szembeszegült az akkori (šuvári¹) iskolareform elveivel, 1980-ban áthelyezték a Tartományi Statisztikai Intézetbe, onnan 1992-ben nyugdíjba kényszerítették. Mint megbízhatatlan kádertől 1970-ben megvonták a publikálási jogot, csak 1990-ben kezdhetett újra publikálni. Ettől kezdve számos cikke, tanulmánya jelent meg a délvidéki lapokban. Könyveivel – *Kisebbségi sors* (1993), *Kis-Jugoszlávia hozománya* (1996) –, az anyaországi magyarsággkutató, tudományos intézetek külső munkatársaként és a délvidéki civil szervezetekben kifejtett tevékenységével komoly megbecsülést szerzett magának. Értékes munkásságát a magyar állam és a civil szervezetek kitüntetésekkel, díjakkal ismerték el. Olyan társadalomtudós, akinek a szavaira, véleményére mindig érdemes odafigyelni.

A szabadkai gimnáziumban érettségizett, majd Újvidéken, a történelem tanszéken szerzett oklevelet. Ezután Belgrádban végzett posztgraduális tanulmányokat szociológiából, majd megszerezte a politikai tudományok magisztere akadémiai rangot. Mivel magyarázható ez a fordulat, hogy a történelmi tanulmányok után a szociológia felé fordult?

– Ösztönszerűen éreztem ennek a szükségét. Talán abból ered, hogy nem értettem egyet azal, amit a történészek állandóan hangsúlyoznak, hogy nagy distancia, azaz távolság kell ahhoz, hogy megállapítsuk az igazságot az elmúlt eseményekről, igaz képet adjunk a folyamatokról. Azt

hiszem, ma már nem kellene évtizedek vagy fél évszázad ahhoz, hogy eljussunk a dolgoknak a hiteles meglátásához. Egyébként azóta Magyarországon is észrevettem, hogy sok történész, filozófus is szociológiai kutatásokkal foglalkozik. Sőt, két matematikust is ismerek, aki szintén áttért a szociológiai kutatásokra.

Mondhatjuk azt, hogy a szociológus olyan, mint a sebész, az élő organizmusba nyúl bele, az épp folyamatban levő dolgokat, társadalmi jelenségeket vizsgálja?

– Szeretném, ha így lenne. Ám a gyakorló politikusok a szociológusokat ugyanúgy nem hallgatják meg, mint ahogyan a közgazdászokat, illetve egyáltalán azokat, akik komolyan foglalkoznak a szakmájukkal. A társadalmi folyamatokról tudni kell, hogy állandóan a rendezetlenség felé irányulnak, abban teljesednek ki. Ez a rendezetlenség csakis politikával hidalható át úgy, hogy valamennyire eligazodjunk a mindennapi életben.

Miben látja a szociológus feladatát?

– Ez egy értelmiségi feladat, amely közelebb hozza a cselekvés pillanatát a gyakorló politikában. Talán. Azt hiszem ugyanis, mindent eszmeileg kell előkészíteni. Egy ilyen eszmei, helyesebb, teljesebb megközelítés nélkül nem látom annak lehetőségét, hogy kezelni lehessen ezt a nagy zűrzavart, amely a rengeteg szubjektum által a társadalomban előállt. Ilyen értelemben ez egy értelmiségi feladat. Ezért is jó, hogy sokan – mint az előbb említettem, még matematikusok is – foglalkoznak szociológiai kutatásokkal.

Elismert demográfusunk. Emlékszem, mint egy 20 évvel ezelőtt egy interjúban felsorolta, melyek azok a színmagyar vagy döntő többségében magyar települések, ahol a magyar oktatás veszélybe kerülhet. A beiratkozási mutatók szerint sajnos ez a prognózisa helyesnek bizonyult.

¹ Stipe Šuvar horvát kommunista politikus volt.

– Igen, akkor jeleztem, hogy ez be fog következni olyan településeken, ahol nem is gondoltuk volna, hogy megtörténhet. Magam sem akartam elhinni, hogy ez tényleg megtörténhet, de az akkori viszonyokból erre lehetett következtetni, reméltem azonban, hogy az akkori állapotok talán jobbra fordulnak, a gyakorló politika többet tud ez ellen tenni. Most úgy néz ki, hogy a magyarok helyzete jó Szerbiában, de ez elsősorban nem a szerb államnak, hanem az anyaországunknak köszönhető, amely menti a menthetőt. Az anyaországi emberi erőforrásokkal foglalkozók tudják azt, hogy a kisebbségi sorban a magyar tannyelvű oktatás csak akkor maradhat meg, ha azok az iskolák, amelyekbe a magyar diákok járnak, sokkal jobbat és többet nyújtanak, mint amit a szerb társadalom képes adni, és ehhez nyújt a magyar állam segítséget. Tudjuk jól, Szerbiában milyen helyzetben van az egészségügy, a szociális védelem, a gazdaság egy helyben topog. A szerb tanügy nem képes azt a ritmust, ütemet tartani, amely szükséges ahhoz, hogy ne maradjon le a legkorszerűbb folyamatokról.

Tudományos kutatóként, közíróként mindig talált valamilyen új megközelítési módot, soha nem érdekelték a bevált sablonok. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy például a Kis-Jugoszlávia fogalmát Ön hozta be a köztudatba. Mindig új szemszögből tudta vizsgálni a dolgokat, és kutatási eredményeit, a véleményét kendőzetlenül meg is mondta, emiatt nem egy alkalommal meghurcolták.

– Mindig van egy tartalék gondolatom – ami minden értelmiségire jellemző –, hogy hogyan lehet valamit előrevinni. Ám ez a tartalék gondolat nem elegendő, az embernek mindig egy kicsit gyanakvónak kell lennie a gondolataival szemben, állandóan ellenőriznie kell a gyakorlatban a helyességüket, helytállóságukat. Egyébként a közigazgatásba én szakemberként kerültem, nem pártkaderként, hisz elég gyorsan kizártak a pártból, sőt már egyetemista koromban is ki akartak zárni az egyetemistaszövetségből, ami azzal járt volna, hogy nem tudom befejezni az egyetememet. A pártból való kizárásom oka az volt, hogy nem értettem egyet a Šuvar nevéhez fűződő iskolareformmal. Ez a reform megszüntette a gimnáziumokat, bevezette az egységes középiskola első és második évét, és csak a harmadik,

illetve a harmadik és negyedik osztályban kaptak szakképesítést a diákok. Nem rejtettem véka alá a véleményemet, hogy azt, ami évszázadokon keresztül fejlődött, nem kell megszüntetni, hanem meg kell tartani, és inkább annak a lehetőségét kell nézni, hogy hogyan lehet állandóan korszerűsíteni. Azóta is, még mindig összevissza kapkodás van a tanügy területén. Magyarországon nem történtek ilyen érvágások a tanügyben, mint itt. Nálunk sem kellett volna. Vannak szerb értelmiségiek, akik tudják, hogy Szerbiába minden haladó gondolat északról jött, és kiterjedt dél felé. Ezt tiszteletben is tartják, oda is figyelnek, mi történik akár Ausztriában, de különösen Magyarországon – hallottuk beszélgetőtársunktól.

Mirnic Károly Szabadkán, és Budapesten is, ahol már évek óta – magánéletének alakulása miatt – nagyon sok időt tölt, nagyon sok emberrel beszélget. Értelmiségiekkel, de munkásokkal, az utca emberével is. A civil szférával is jó a kapcsolata, nem egy civil szervezet munkájában részt vett/vesz. Azt vallja, a civil szférában sok tartalék gondolat születik. Példaként említette, hogy az Aracs Társadalmi Szervezet, az Aracs folyóirat, amelyet egy időben konzervatívnak bélyegeztek, hogy a „rég” világot sírja vissza, holott számos fontos kezdeményezése volt, előbbre vitte a szellemi életet, mint sokan azok közül, akik önmagukat modernnek tartják.

Mirnic Károly mindig is fáradhatatlanul kutatott, képes volt/képes hetekig a statisztikákat tanulmányozni, soha nem írt/ír le leellenőrizetlen dolgokat. Ám amikor a tudományos kutatási eredményeit papírra veti, az vezérli, hogy minél egyszerűbben fogalmazza meg, hogy ne csak a szakemberek, hanem az egyszerű emberek is megértsék.

Mindig időszerű, a közösséget, az embereket leginkább foglalkoztató témákról ír, mint az elvándorlás, a migráció – amelyről az Aracs hasábjain a közelmúltban olvashattuk remek, alapos elemzését – vagy az az elképesztő válság, amelybe a világ, különösen Európa került.

– Kevesen számítottak arra, hogy a nyugati országok ilyen elképesztő válságba kerülnek, amely a legmarkánsabban az európai országokban érzékelhető. Nem figyelték a világgazdasági folyamatokat, ezért történhetett meg, hogy ma a nyugat-európai országok nem tartanak lépést

a világgazdasági folyamatokban a világ más részeivel. Annak viszont örülök, hogy a váltások felkarolásában a magyarországi politika kezdeményezőbb volt, mint a tudomány, holott ennek fordítva kellett volna történnie. A tudománynak kellett volna sok mindent előre jeleznie. Most az foglalkoztat, hogy ki fogja Európát megvédeni a támadóktól, mert Európa nagy veszélyben van. Ezek nem migrációs folyamatok, nem olyan folyamatok, amelyeket ellenőrzés alatt lehet tartani. Ez egy hódító politika, amelyben a nagytőke a ludas. Ha ez jót hozna Európának, vagy azoknak az országoknak, ahonnan történik Európa meghódítása, akkor nem mondhatnánk semmit. De erről szó sincs. Nem arról van szó, hogy nem szeretjük a más bőrszínűeket vagy más anya-

nyelvűeket, hanem a veszélyről, amelyet ez a hódító politika jelent. Ebből, ami ma a világban történik, kizárólag a nemzetközi nagytőkének van haszna – szögezte le beszélgetésünk alkalmával, de rendkívül érdekes fejtegetését érdekesebb a kedves olvasónak az ő szerzői írásában elolvasnia.

Beszélgetésünk során sok minden szóba került, például James Joyce ír származású író, akinek egyik regényében a főhős azt mondja, nem érdekes, én mit teszek a környezetemért, az az érdekes, hogy az állam, a közösség mit tesz értem. Mirnics Károly szerint ez embertelen filozófia, hisz az a természetes, hogy az ember teszi a dolgát – a közösségért.

